

Til

Barne,- likestillings,- og inkluderingsdepartementet

Fra

RIO Rusmisbrukernes Interesseorganisasjon

Postboks 6609 St. Olavs plass

0129 Oslo

05.03.2012

Høringsvar om endringer i gjeldsordningsloven mv.

Generelt

RIO er landsdekkende brukerorganisasjon etablert og drevet av tidligere rusmiddelavhengige med forskjellig bakgrunn og erfaringer fra veien inn i rusmiddelavhengighet, og veien ut av rusmiddelavhengighet.

RIO er dessverre godt kjent med gjeldsproblematikken som kjennetegner mange rusmiddelavhengiges situasjon. Spesielt gjelder dette rusmiddelavhengige som blir rusfri, og som "vender tilbake" til samfunnet etter mange år med massivt rusmisbruk og de psykiske og fysiske belastninger dette medfører. Presset fra kreditorer blir enormt, og problemene er i utgangspunktet fullstendig uoverskuelige. Staten har lagt til rette for en vei ut av dette uføret gjennom innføringen av gjeldsordningen, og mange rusmiddelavhengige benytter seg av denne sjansen til å få løst de økonomiske problemstillingene.

RIOs kjennskap til gjeldsordningen bygger på mange individuelle erfaringer som blir organisert og generalisert til en felles menings – plattform. Det er den erfaringsbaserte kunnskapen som blir lagt til grunn for våre påstander.

Slik vi ser det har gjeldsordningen i Norge mange svakheter. Vi vil imidlertid gi høringsvar med bakgrunn i forslagene om endringer når det gjelder; *forskriftshjemler for standardiserte livsoppholdssatser, søknad om gjeldsforhandlinger fra utlandet/ gjensidig anerkjennelse av avgjørelser om gjeldssanering i de nordiske landene og samlokalisering av behandlingen av gjeldsordningssaker.*

Angående forskriftshjemler for standardiserte livsoppholdssatser.

RIO har lest arbeidsgruppas rapport, og har følgende innspill:

Arbeidsgruppa viser til at dagens satser for livsopphold praktiseres ulikt i de ulike namsmanns områdene. Dette innebærer at satsene mange steder er så høye at det fører til at "personer med alminnelig økonomi anses som betalingsudyktige, og dermed kvalifiserer for gjeldsordning"

Videre innebærer de høye satsene at 71% av gjeldsordningene som kom i stand i 2004 var nulldividende ordninger ,dvs. at skyldneren ikke betaler noe til sine kreditorer i løpet av gjeldsordningen fordi deres inntekter ikke overstiger livsoppholdssatsen.

Satt på spissen betyr dette i praksis at hvis man har en lavinntekt kan man kan sette seg i gjeld mer eller mindre ukritisk – og deretter få en gjeldsordning der man får slettet gjelden uten at dette går ut over den "daglige økonomien". I tillegg kan det bety at det ikke er "nødvendig" å skaffe seg arbeid eller høyere inntekt før gjeldsordningen er over. Tvert i mot kan dette av mange oppfattes som en glimrende ordning der man får slettet gjelden, mottar et greit livsopphold fra staten og i tillegg har muligheten til å jobbe "svart". Til tross for at de aller fleste ikke vil spekulere i dette, er dette et system som pr i dag fungerer lite tilfredsstillende – og som på ingen måte oppfordrer til ansvarliggjøring og utvikling for skyldneren.

RIO støtter arbeidsgruppas forslag om å standardisere livsoppholdssatsene etter samme vurdering som av en persons evne til å betale barnebidrag.

Dette fordi vi mener at det er formålstjenlig at en gjeldsordning skal støtte opp under vedkommendes vilje til å gjøre opp for seg, og i tillegg styrke lav inntekts familiers status i kreditormarkedet. Dessuten ser vi behovet for en felles sats for hele landet, da det er meningsløst at det ene bostedet skal være mer fordelsaktig enn et annet når det gjelder en generell, statlig ordning.

Men;

RIO mener imidlertid at alle statlige støtteordninger bør ha som hovedregel at det skal være lønnsomt å arbeide eller delta i målrettet aktivitet. Det fremstår som lite motiverende for den som vil komme seg videre med livet sitt etter årevis med aktiv rusmiddelavhengighet – at den som ikke jobber slipper å betale noe til sine kreditorer, mens den som velger å jobbe skal måtte leve på samme økonomiske lavnivå som de som ikke jobber.

I tillegg kommer at man i denne fasen i sitt liv ofte står overfor en krevende re-etablering både materielt og sosialt. Det er spesielt lite motiverende å vite at en stor andel av lønnen din går til kreditorer – når det hadde vært "lettere" for deg å gå på trygd og dessuten arbeide "svart".

Vi foreslår at departementet utreder mulighetene for en ordning der en skyldner med en lønnsinntekt som overskrider livsoppholdssatsen med et markant beløp vil kunne beholde deler av lønnen som en motivasjonstrigger for å bli i arbeid. Dette vil på sikt komme alle til gode. Det vil motivere flere folk til å arbeide, noe som vil gi både staten og de andre kreditorene mer penger på litt sikt.

Vi støtter også forslaget om å standardisere satsene knyttet til utgifter til omsorg for barn etter veiledende retningslinjer for sosialhjelp med tillegg av 10%.

Det er for øvrig viktig at man ser "barnefattigdom" i sammenheng med "foreldrefattigdom". Staten og departementet bør se på hvordan man kan sikre barn sosial og aktiv deltakelse uavhengig av foreldrenes inntekt. Et alternativ kan være statlige støtteordninger til kommunene som øremerkes til aktivitetsmidler for barn fra lavinntektsfamilier.

Angående søknad om gjeldsforhandlinger fra utlandet/ gjensidig anerkjennelse av avgjørelser om gjeldssanering i de nordiske landene.

RIO støtter forslaget om at skyldnere kan søke gjeldsforhandlinger fra utlandet. Vi velger å se dette i sammenheng med anerkjennelse av gjeldssanering mellom de nordiske landene – og støtter dermed også dette forslaget.

RIO ser verdien i at det skal være mulig å inngå gjeldsordning fra utlandet. Som statistikken viser er det mange med stor gjeldsproblematikk som velger å flytte utenlands nettopp fordi deres gjeldssituasjon i Norge har blitt uoverkommelig for dem. Mange ender da opp med å leve i en form for selvpålagt eksil – fordi en hjemflytting til Norge vil innebære at man må forholde seg til gjeld som har vokst hele den tiden man har bodd utenlands.

Dette er også en problematikk som er svært relevant i forhold til de andre nordiske landene.

Angående samlokalisering av behandlingen av gjeldsordningsaker

RIO støtter forslaget om samlokalisering av behandling av gjeldsordninger med følgende forbehold og kommentarer:

En sammenslåing bør kun gjennomføres i de områdene der det er formålstjenlig etter den argumentasjonen som blir lagt til grunn i høringsnotatet, altså der et namsmannskontor har så få saker at det ikke kan forventes at det utvikles tilfredsstillende kompetanse.

RIO er opptatt av kompetanse perspektivet i denne sammenhengen, spesielt med hensyn til den vurderingen som bør ligge til grunn for innvilgelse av gjeldsordning

For det første er det et økende behov for generell gjeldsrådgivning og gjeldsordning, noe som gjør at ventetiden for å komme i kontakt med gjeldsrådgiver på kommunalt nivå blir uforholdsmessig lang. Når man så kommer til avtalt time får man beskjed om at man må få en oversikt over gjelden sin. Dette er jo svært ofte en del av problemet ditt, nemlig at du ikke klarer å forholde deg til regningene som fyller postkassen din – og at du har mistet oversikt og kontroll for lenge siden. Gjeldsberget synes ofte like uoverskuelig ut når du forlater avtalen – og det er ikke blitt noe lettere å forholde seg til. Man fortsetter derfor ofte å skyve på det en stund til. I mens vokser gjelden med renter av renters rente osv.

For det andre; Etter at man har fått innvilget gjeldsordning er oppfølgingen og veiledningen rundt personlig økonomi i beste fall dårlig om ikke fraværende. Det er naivt å tro at fordi man er blitt rusfri så har man blitt god på økonomi. Etter flere tiår med ”nomadetilværelsens fra hånd til munn” økonomi er budsjettering og forvaltning av egen økonomi en stor utfordring for mange. I tillegg innebærer gjeldsordningen at økonomien er stram, og at man må kunne tenke langsiktig og fornuftig på pengebruken sin. Dette er kunnskap som burde være logisk for dem som jobber med gjeldsproblematikk, og det burde være en forutsetning for tildeling av gjeldsordningen at man også får - og tar i mot - oppfølging, veiledning og opplæring i personlig økonomi. Vi ser at mange rusmiddelavhengige får velmenende hjelp til å inngå gjeldsordninger i faser av livet sitt der de har dårlige forutsetninger for å kunne gjennomføre løpet.

Dette fører til mislighold, som deretter medfører at man har brukt opp sin sjanse til gjeldsordning ettersom dette er en ordning som fastsetter at en skyldner som hovedregel bare kan oppnå gjeldsordning en gang i livet!! Med tanke på de ovenstående påpekninger sier det seg selv at mange feiler i oppfølgingen av sin gjeldsordning. I tillegg er man som rusmiddelavhengig svært sårbar for tilbakefall, noe som gjør at risikoen for mislighold økes ytterligere.

En sammenslåing som argumenterer for en generell kompetanseheving bør da også kunne vise til at denne kompetanse økningen blir reell – og dermed synliggjort for brukerne.

En sammenslåing i de store namsmanns distriktene vil virke mot sin hensikt idet det bare vil føre til lengre ventetid.

Som brukerorganisasjon har vi erfaring med at omorganiseringer og nyinnføringer skaper lengre ventetider og store saksetterslep i systemet. I denne sammenheng er det tale om en situasjon der departementet søker å gjennomføre tre nye ordninger som alle vil påvirke pågang/ kapasitet og ventetid for brukerne.

Sammenslåing er en ting. Dette tar tid – og fører ofte med seg praktiske og tekniske problemstillinger. I tillegg søker man å innføre standardiserte satser som i følge arbeidsgruppen mest sannsynlig vil føre til en periode med flere endrings- og klagesaker. På

toppen av dette kommer så muligvis de økte sakene for gjeldsordning søkt fra utlandet og/ eller gjensidig anerkjennelse av gjeldssanering i de nordiske landene.

Departementet har ikke foreslått at det skal medfølge økte ressurser til disse ny innføringene. Tvert i mot så uttrykkes det at man mener dette kan gjennomføres innenfor den eksisterende ressursrammen man har.

RIO er svært skeptiske til dette. Vi mener at det bør følge økte ressursrammer til en slik omorganisering/ nyinnføring. Dette er saker der lang ventetid innebærer økt belastning i skyldnerens liv, ikke minst idet renter av renters rente gjør at gjelden øker for hver dag som går. Med tanke på at det ofte er staten selv som er den mest pågående kreditoren er dette mer enn betenkelig!

Med vennlig hilsen

For RIO Rusmisbrukernes Interesseorganisasjon

Line Eikenes

